

Dr. Jantzens Arbejde, særlig paa Planøkonomiens Omraade, men samtidig tror jeg, at hans Undersøgelser er af stor praktisk Betydning. De viser klart og tydeligt, hvilken Viden man skal være i Besiddelse af for at kunne drive Planøkonomi; man skal kende de forskellige Produktionsgrenes og Virksomheders Grænseimportkoefficienter. Noget rationelt Arbejde for at tilvejebringe denne Forudsætning, er saa vidt mig bekendt endnu ikke udført i større Udstrækning, men man er efterhaanden — ikke mindst takket være Dr. Jantzens Virksomhed — blevet opmærksom paa Spørgsmaalet og søger at skønne derom.

Men den vigtigste Betydning, som Dr. Jantzens Analyse har, er dog i mine Øjne, at den klart viser de uhyre Vanskeligheder, en Planøkonomi, naar den skal fortjene sit Navn, indebærer, og at den derfor maaske kan mane til nogen Forsigtighed i Fremmarchen ad denne Vej. Hele denne møjsommelige, og man kan godt sige i Praksis umulige Gruppering af Virksomhederne efter deres Importkvotient, og Udfindelsen af, hvor nye Eksportmuligheder eller importbesparende Produktioner ligger, gaar jo meget simplere, naar man tilpasser de udenlandske Vekselkurser, saaledes at der bliver fuld Beskæftigelse eller forhøjer Im- og Eksportpriser ved Told og Eksportpræmier, men denne Told eller disse Eksportpræmier skal ikke, saaledes som Dr. Jantzen antyder det, deskriminere; thi i saa Fald faar man ganske de samme uløselige Rangforordningsproblemer, som netop Reguleringen af Priserne skulde klare.

Jørgen Pedersen.

J. A. Tork: JERNBANETARIFFER OG OMKOSTNINGSBEREGNINGER. Ingeniørvidenskabelige Skrifter B. Nr. 19. G. E. C. Gad, København 1939. 92 Sider. Pris Kr. 3,00.

»Nærværende Afhandling søger at belyse de økonomiske Principper og Omkostningsforhold, som indvirker paa Fastsættelsen af Banernes Befordringspriser for Godsbefordringen« (Forord). For at finde den rigtige Tarif er det, siger Forfatteren, nødvendigt, »først at fordele de variable Udgifter paa de enkelte Befordringsarter, hvorved man faar disses Minimumsudgifter. Dernæst maa det gennem den senere Prisdifferentiering bestemmes, hvor meget Minimumsudgifterne skal forhøjes for at give Dækning for de faste Udgifter« (S. 25). Dette Prisdifferentieringsproblem har Forf. med Rette stillet i Midtpunktet af sine Undersøgelser. Selve den Maade, hvorpaa Prisdifferentieringen foretages, afhænger naturligvis af det Maal, Banen tilstræber med sin Prispolitik. Forf. fremhæver paa flere Steder rigtigt, at en Bane enten kan søge at opnaa den størst mulige Fortjeneste i en bestemt Tidsperiode eller at gøre den størst mulige samfundsmæssige Nytte ved at maksimere Konsumentrenten og at Prisdifferentieringens Form i høj Grad beror paa det Formaak, man tilstræber (se Side 75—81). Det er derfor ikke korrekt, naar Forf. paa Side 28 siger, at Differentiering er »en økonomisk Foranstaltning, som har til Formaal at skaffe den i Virksomheden bundne Kapital bedst muligt forrentet«.

Den analytiske Behandling af Prisdifferentieringsproblemet gennemføres af Forf. efter de gamle, fra Colson og andre kendte Linier, for hvilke det er karakteristisk, at der arbejdes med een eneste Efterspørgselskurve, nemlig Konsumenternes totale Efterspørgselskurve. En saadan Fremgangsmaade er imidlertid urigtig. Forf. siger selv: »Rigtig opfattet hidrører de

Dr. Jantzens Arbejde, særlig paa Planøkonomiens Omraade, men samtidig tror jeg, at hans Undersøgelser er af stor praktisk Betydning. De viser klart og tydeligt, hvilken Viden man skal være i Besiddelse af for at kunne drive Planøkonomi; man skal kende de forskellige Produktionsgrenes og Virksomheders Grænseimportkoefficienter. Noget rationelt Arbejde for at tilvejebringe denne Forudsætning, er saa vidt mig bekendt endnu ikke udført i større Udstrækning, men man er efterhaanden — ikke mindst takket være Dr. Jantzens Virksomhed — blevet opmærksom paa Spørgsmaalet og søger at skønne derom.

Men den vigtigste Betydning, som Dr. Jantzens Analyse har, er dog i mine Øjne, at den klart viser de uhyre Vanskeligheder, en Planøkonomi, naar den skal fortjene sit Navn, indebærer, og at den derfor maaske kan mane til nogen Forsigtighed i Fremmarchen ad denne Vej. Hele denne møjsommelige, og man kan godt sige i Praksis umulige Gruppering af Virksomhederne efter deres Importkvotient, og Udfindelsen af, hvor nye Eksportmuligheder eller importbesparende Produktioner ligger, gaar jo meget simplere, naar man tilpasser de udenlandske Vekselkurser, saaledes at der bliver fuld Beskæftigelse eller forhøjer Im- og Eksportpriser ved Told og Eksportpræmier, men denne Told eller disse Eksportpræmier skal ikke, saaledes som Dr. Jantzen antyder det, deskriminere; thi i saa Fald faar man ganske de samme uløselige Rangforordningsproblemer, som netop Reguleringen af Priserne skulde klare.

Jørgen Pedersen.

J. A. Tork: JERNBANETARIFFER OG OMKOSTNINGSBEREGNINGER. Ingeniørvidenskabelige Skrifter B. Nr. 19. G. E. C. Gad, København 1939. 92 Sider. Pris Kr. 3,00.

»Nærværende Afhandling søger at belyse de økonomiske Principper og Omkostningsforhold, som indvirker paa Fastsættelsen af Banernes Befordringspriser for Godsbefordringen« (Forord). For at finde den rigtige Tarif er det, siger Forfatteren, nødvendigt, »først at fordele de variable Udgifter paa de enkelte Befordringsarter, hvorved man faar disses Minimumsudgifter. Dernæst maa det gennem den senere Prisdifferentiering bestemmes, hvor meget Minimumsudgifterne skal forhøjes for at give Dækning for de faste Udgifter« (S. 25). Dette Prisdifferentieringsproblem har Forf. med Rette stillet i Midtpunktet af sine Undersøgelser. Selve den Maade, hvorpaa Prisdifferentieringen foretages, afhænger naturligvis af det Maal, Banen tilstræber med sin Prispolitik. Forf. fremhæver paa flere Steder rigtigt, at en Bane enten kan søge at opnaa den størst mulige Fortjeneste i en bestemt Tidsperiode eller at gøre den størst mulige samfundsmæssige Nytte ved at maksimere Konsumentrenten og at Prisdifferentieringens Form i høj Grad beror paa det Formaak, man tilstræber (se Side 75—81). Det er derfor ikke korrekt, naar Forf. paa Side 28 siger, at Differentiering er »en økonomisk Foranstaltning, som har til Formaal at skaffe den i Virksomheden bundne Kapital bedst muligt forrentet«.

Den analytiske Behandling af Prisdifferentieringsproblemet gennemføres af Forf. efter de gamle, fra Colson og andre kendte Linier, for hvilke det er karakteristisk, at der arbejdes med een eneste Efterspørgselskurve, nemlig Konsumenternes totale Efterspørgselskurve. En saadan Fremgangsmaade er imidlertid urigtig. Forf. siger selv: »Rigtig opfattet hidrører de

i denne Efterspørgselskurve angivne Kvantiteter fra de forskellige Befordringsarter og Varearter — med hver sin særlige Efterspørgselskurve (udhævet af Anmelderen) — der befordres til de differentierede Priser» (S. 76). Det er disse særlige Efterspørgselskurver for de enkelte Befordrings- og Varearter, der maa lægges til Grund for Problemets Behandling. En Prisdifferentiering gaar jo ud paa at opspalte Totalmarkedet i Delmarkeder og at sætte Priserne for de forskellige Delmarkeder i Henhold til de for disse Markeder gældende Efterspørgselskurver. En rigtig Behandling af Prisdifferentieringsproblemet efter det antydede Princip er allerede paa et tidligt Tidspunkt netop i Sammenhæng med Jernbanetarifproblemer blevet givet af Edgeworth (Application of Probabilities to Economics, Econ. Journal 1910 og Railway Rates, Econ. Journal 1912; begge Afhandlinger er genoptrykt i Papers relating to Political Economy) og det vilde have været til Bogens Fordel, hvis Forf. havde taget Hensyn til disse Arbejder.

Disse faa Indvendinger mod nogle af de af Forf. omtalte Problemer forringer dog ikke Bogens ubestridelige Værdi. Den klare og grundige Fremstilling af alle væsentlige Spørgsmaal, der knytter sig til Fastsættelsen af Jernbanetariffer, danner et udmærket Grundlag for en videre Drøftelse af disse stadig aktuelle Problemer, og Bogen vil derfor sikkert finde mange Læsere. Den betyder en værdifuld Berigelse af den her i Landet ikke særlig righoldige Literatur vedr. Trafikspørgsmaal.

Erich Schneider.

Erich Schneider: EINFÜHRUNG IN DIE GRUNDFRAGEN DES INDUSTRIELLEN RECHNUNGSWESENS. G. E. C. Gads Forlag, København 1939. 178 Sider. VIII Bilag.

Professor ved Aarhus Universitet E. Schneider har udgivet en Lærebog for de Studerende (vordende Økonomer og Ingeniører). Fremstillingen, der er paa Tysk, er iflg. Titlen en Indføring i det industrielle Regnskabsvæsens Grundproblemer. I Forordet betoner Forf., at Bogen er skrevet i Overensstemmelse med Maalene for akademisk Undervisning, saaledes at man forgæves vil søge, hvorledes Virksomheden X har organiseret sit Regnskabsvæsen, eller hvorledes Virksomheden Y kalkulerer. Fremstillingen har med andre Ord til Formaal at trække de principielle Linier for det industrielle Regnskabsvæsen frem. Der forudsættes kun Kendskab til det dobbelte Bogholderis Teknik og til Aarsafslutningens Teknik.

Væsenforskellighederne inden for alt industrielt Regnskabsvæsen ligger, naar man har ovennævnte Maal for Øje, deri, om der i Regnskabsvæsenet arbejdes med »virkelige« Tal (Ist-Kosten) eller under en eller anden Form med Tal baseret paa Budget. (Partiel- eller Totalbudget).

I en forholdsvis kort Indledning behandles Omkostningsbegrebet, Synspunkter for Opdeling i Driftsbogføring og Finansbogføring (Geschäftsbuchhaltung) samt Omraadet Omkostningsstatistik. Forf. bygger i stor Udstrækning paa Synspunkter fremsat i nogle Artikler i 1937—38 i Tidsskriftet »Technik und Wirtschaft« af dettes Udgiver, Dr. Ing. Otto Bredt, Berlin, med hvem Forf. iflg. Bogens Forord har staaet i nært Samarbejde.

I et Afsnit betegnet: »Die beiden Grundformen der Betriebsrechnung: Auftragsrechnung und Abteilungsrechnung«, foretager Forf. et noget voldsomt Opgør med »Kalkulationsregnskabet«. Det ligger Forf. meget stærkt paa